

جلسات شرح و تفسیر

حجت الاسلام و المسلمین استاد
محمد جواد حاج علی اکبری

موضوع:

جلسه بیست و دوم دعای ۲۰ (مکارم الاخلاق)

جلسه ۲۹۱ شرح دعای صحیفه سجادیه

۱۴۰۰/۰۶/۰۸

■ اهمیت و ارزش عمل در آینه آیات

■ پیوستگی و ملازمت ایمان و عمل صالح در قرآن

■ هیچ فرصتی را برای عمل از دست ندهید

■ تأکید امیرالمؤمنین (علیه السلام) بر عمل

■ تنها راه درک ولایت ائمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ردمهد

نیت و عمل هم فرمود احسن. پس عالی‌ترین سطح ممکن در هر یک از این فضائل را باید در زندگی خودمان هدف‌گذاری کنیم و به این سمت حرکت کنیم. اگر انسان با نقشه راه درست و با برنامه و نیز تحت عنایت اولیای خدا و با راهنمایی آنان حرکت کند، همه‌ی عمرش را هم سرمایه‌گذاری و مجاهدت کند، امید است که به فتوحاتی دست پیدا کند. اگر به مقصد نرسد، حداقل تا نزدیکی‌های این مقاصد می‌تواند سفر کند و حرکت داشته‌باشد. چنین کسی می‌شود گفت به مکارم‌الاخلاق و مرضیه‌الافعال رسیده؛ یعنی هم اخلاقش به جایگاه مکرومت رسیده، هم افعال و کارهایش در جایگاه پسندیده قرار گرفته.

اهمیت و ارزش عمل در آینه آیات

به محور عمل رسیدیم، عرض کردیم باید درباره عمل نیز

موضوع بحث ما دعای بیستم صحیفه مبارکه سجاده و بخش مقدماتی این دعای نورانی است. به موضوع بسیار اساسی و حیاتی رسیدیم. حضرت در جمله اول فرمودند: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَبَلِّغْ بَايْمَانِي أَكْمَلَ الْإِيمَانِ وَاجْعَلْ يَقِينِي أَفْضَلَ الْيَقِينِ وَانْتَه بَيْتِي إِلَي أَحْسَنَ الْبَيْتَاتِ وَبِعَمَلِي إِلَي أَحْسَنِ الْأَعْمَالِ». عرض کردیم این چهار رکن، ارکان اربعه سعادت و خوشبختی برای انسان و چهار رکن اصلی مکارم‌الاخلاق محسوی می‌شود. نخست ایمان است، سپس یقین، آنگاه نیت و سرانجام عمل است.

درباره هرکدام از این چهار نکته هم امام سجاد (علیه‌السلام) در عالی‌ترین سطح هدف‌گذاری کرده؛ درباره ایمان فرمود اکمل، درباره یقین فرمود افضل، درباره

۱. عمل صالح سرچشمه حیات طیبه

عمل در شخصیت انسان و تکامل انسانی و حیات طیبه، جایگاهی استراتژی و حتی فوق‌استراتژیک دارد. خداوند تبارک و تعالی در قرآن کریم برای بار یافتن انسان به حیات طیبه، دو رکن را مشخص کرده و فرموده است: «مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاتًا طَيِّبَةً» [۱] هر کس از مرد یا زن کار شایسته کند و مؤمن باشد، قطعاً او را با زندگی پاکیزه‌ای حیات [حقیقی] بخشیم». اگر کسی اهل عمل صالح باشد و وارد میدان عمل شود - فرقی نمی‌کند زن باشد یا مرد - البته با فرض اینکه از ایمان بهره‌مند است و انجام دادن عمل صالح روش جاری زندگی‌اش است، نه اینکه یک بار کار خوبی انجام دهد، حتماً به حیات طیبه دست پیدا می‌کند. تأکیدهای عجیبی در این آیه است.

درنگ کنیم و خدمت عزیزان یادآوری داشته باشیم. در باب اهمیت عمل کافی است به قرآن کریم مراجعه کنید. راهی جز عمل وجود ندارد و انسان فقط از طریق عمل، خودش را به این مقاصد عالی می‌رساند. عمل، میوه شیرین ایمان و یقین و نیت است؛ زیرا همه‌ی اینها برای این است که انسان به عمل برسد.

امروز با مراجعه به قرآن کریم و روایات پیامبر اعظم و ائمه هدی (سلام‌الله‌علیهم‌اجمعین) سعی می‌کنم جایگاه عمل را در جغرافیای معارف الهی نشان دهم. بعد از اینکه این جایگاه برای ما ترسیم شد، قواعد بهسازی اعمالمان را مرور خواهیم کرد. بحثی هم درباره آفات عمل خواهیم داشت. سپس سراغ مصادیق بهترین و زیباترین اعمال در قرآن کریم و روایت می‌رویم.

در منطق قرآن کریم، حیات طیبه دو رکن دارد: ایمان و عمل صالح.

۲. همسنگ دانستن اعمال معمولی با بهترین اعمال

آیه بعدی این است: «فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ» [۲] پس هر که کارهای شایسته انجام دهد و مؤمن [هم] باشد، برای تلاش او ناسپاسی نخواهد بود و مایم که به سود او ثبت می‌کنیم».

هنر مؤمن تبدیل فانی به باقی است. ایمان، شخصیت انسان مؤمن را به کارگاهی تبدیل می‌کند برای تبدیل فانی به باقی. البته چنین چیزی صبر می‌خواهد؛ صبر با همه‌ی مراتبش. در مورد حیات طیبه نیز صبر پیش‌نیاز است؛ چنان‌که در آیه قبلش می‌فرماید: «مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ

اصطلاح حیات طیبه که تعبیر خیلی زیبایی هم هست، فقط یک‌بار در قرآن کریم و در همین آیه آمده. در ادامه هم فرمود: «وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»؛ و مسلماً به آنان بهتر از آنچه انجام می‌دادند، پاداش خواهیم داد». خداوند تبارک و تعالی با چنین کسی این‌گونه رفتار خواهد کرد که بهترین عملش را نصاب برای پاداش به او قرار خواهد داد.

ترکیب آیه خیلی باطافت می‌خواهد بگوید چیزی که کار را به سرانجام می‌رساند، عمل است؛ البته عملی که پشتوانه‌اش ایمان است. عاملی که انگیزه می‌بخشد و حرکت می‌دهد، ایمان است. ولی چیزی که شما را به مقصد می‌رساند، که حیاة طیبه و سعادت دنیا و آخرت باشد، عبارت است از عمل. به نظر می‌رسد که آیه می‌خواهد تأکید ویژه‌ای روی موضوع عمل داشته باشد. پس

ایمان هم هست، تلاشش نادیده انگاشته نخواهد شد. تلاشی که می‌کند و عمل صالحی که انجام می‌دهد، از بین نمی‌رود و نادیده گرفته نمی‌شود. چرا؟ چون این ما هستیم که برایش می‌نویسیم. وقتی ما می‌نویسیم، دیگران چه بنویسند و چه ننویسند؛ چه از او تقدیر بکنند و چه نکنند؛ چه رتبه‌ای برایش قائل شوند و چه نشوند؛ اصلاً اهمیتی ندارد. بنابراین هیچ کار و تلاشی وقتی مؤمنانه باشد، از دست نخواهد رفت. قابل توجه کسانی که چشم امیدشان به پاداش از طرف دیگران است و معمولاً هم ناکام می‌مانند. به قول قرآن: «خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكُمْ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ» [۴] در دنیا و آخرت زیان دیده است. این است همان زیان آشکار. آخرت که دستشان خالی است، در دنیا هم چیزی نصیبشان نمی‌شود.

بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ؛ [۳] آنچه پیش شما است، تمام می‌شود و آنچه پیش خدا است، پایدار است و قطعاً کسانی را که شکیبایی کردند، به بهتر از آنچه عمل می‌کردند، پاداش خواهیم داد». عبارت «بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» در هر دو آیه تکرار می‌شود؛ گویا خدای متعال تشویقی ویژه‌ای می‌دهد تا شما وارد میدان عمل شوید. در بین اعمالتان کارهایی دارید که از نظر حسن و زیبایی در قله است. فرمود من کارهای دیگر شما را با آن کارتان محاسبه می‌کنم. اگر پاداش بسیار بزرگی است. اگر مثلاً یک بیست گرفتید، بقیه را هم برایتان بیست محاسبه می‌کند. کریم است و با ما کریمانه محاسبه می‌کند؛ وگرنه هیچ‌کس نجات پیدا نمی‌کرد. همان ترتیب عمل صالح و ایمان نیز دوباره تکرار می‌شود. کسی که دائم از جنس کارهای شایسته و نیک انجام می‌دهد و اهل

باشند، در ترازوی لطف الهی قرار می‌گیرد. لطف بالاتر از عدل است. اینجا خدای متعال کریمانه با بنده‌هایش روبرو می‌شود. اعمال با ترازوی کرم پروردگار متعال سنجیده می‌شود و هیچ عملی نه تنها گم نمی‌شود، بلکه چند برابر خواهد شد.

۴. خداوند در محاسبه اعمال بد و نیک، یکسان عمل نمی‌کند

«وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا؛ [۶] و هر کس کارهای شایسته کند، درحالی که مؤمن باشد، نه از ستمی می‌هراسد و نه از کاسته شدن [حقش]». مؤمن اصلاً نگران اینکه مورد ستم قرار گیرد و حقش نادیده انگاشته شود، نیست؛ زیرا چنانچه سرسوزنی عمل صالحی انجام داده باشد، نزد خدای متعال محفوظ است. البته نقطه مقابلش این است که فرمود: «وَمَنْ جَاءَ بِالسِّيئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا؛ [۷]

۳. هیچ عملی نادیده گرفته نمی‌شود

دیگر آیه مدنظر، این آیه است: «وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مَنْ ذَكَرَ أَوْ أَنْتَبَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا؛ [۵] و کسانی که کارهای شایسته کنند - چه مرد باشند یا زن - درحالی که مؤمن باشند، آنان داخل بهشت می‌شوند و به قدر گودی پشت هسته خرمایی مورد ستم قرار نمی‌گیرند». آیه، همانند آیات قبل، با عمل شروع می‌شود و کلمه صالح هم جمع بسته شده است که یادآوری می‌کند میدان عمل نیک و شایسته، خیلی فراخ و گسترده است. تنوع و اقسام و فراوانی عرصه‌های عمل صالح پیش‌روی شما هست. «وَهُوَ مُؤْمِنٌ» اهل ادب می‌گویند این واو، واو حالی است؛ یعنی درحالی که او اهل ایمان است، وارد بهشت می‌شود، بدون اینکه اندکی به آنها ظلم شود. هرچه انجام داده

پیوستگی و ملازمت ایمان و عمل صالح در قرآن

طبق منطق قرآن در باب عمل، همان‌طور که در این آیه و آیات مشابه مشابهنش دیده می‌شود، همیشه بین ایمان و عمل صالح، همراهی و به‌هم‌پیوستگی وجود دارد. خدای متعال می‌خواهد بگوید این دو هم‌آغوش هم هستند و مثل دو قلوهای به‌هم‌چسبیده‌اند که از هم جدا نمی‌شوند. همیشه دستشان در دست همدیگر است و دو دوست جدایی‌ناپذیرند.

۵. انسان جز حاصل تلاش خود را درو نمی‌کند

خداوند تبارک و تعالی در قرآن کریم به‌صورت یک قاعده عمومی فرموده است: «وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ»؛ [۹] و اینکه برای انسان جز حاصل تلاش او نیست و [نتیجه] کوشش او به‌زودی دیده خواهد شد». از این واضح‌تر،

و هر کس کار بدی بیاورد، جز مانند آن جزا نیابد». با کسی که کار ناشایستی انجام داده، به اندازه خود آن کار ناشایست برخورد خواهد شد. در اعمال بد، مقیاس عدل است؛ اما عمل صالح، به محیط کرم و لطف می‌رود و پاداشش حداقل ده برابر می‌شود.

خدای متعال چطور با ما صحبت کند تا بیدار شویم؟ چرا این قدر غافل هستیم؟ اگر کسی وارد میدان عمل صالح شود، آقا باشد یا خانم، هیچ فرقی نمی‌کند، وارد بهشت خواهد شد و در بهشت، خارج از محاسبات از او پذیرایی خواهد شد: «يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ»؛ [۸] و در آنجا بی‌حساب روزی می‌یابند». آنجا هیچ اندازه‌ای برای ضیافت وجود ندارد.

۶. شاهدان اعمال انسان

با همین قاعده خداوند تبارک و تعالی همه را به عمل دعوت می‌کند و می‌فرماید: «وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ اِلَىٰ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ: [۱۱]» و بگو [هر کاری می‌خواهید] بکنید که به زودی خدا و پیامبر او و مؤمنان در کردار شما خواهند نگرست و به زودی به سوی دانای نهان و آشکار بازگردانیده می‌شوید. پس ما را به آنچه انجام می‌دادید، آگاه خواهد کرد». آیه خطاب به پیغمبر اکرم (صلوات‌الله‌علیه) است و با «قل» شروع می‌شود. تاکنون چند بار عرض کرده‌ایم آیاتی که با «قل» شروع می‌شود، دارای تأکید است و معلوم است پیام خیلی جدی وجود دارد. برخی سوره‌ها با «قل» شروع می‌شوند، مانند سوره‌های کافرون، توحید، فلق و ناس که به چهار قل مشهور

محکم‌تر، با صلابت‌تر و جدی‌تر نمی‌شود گفت. سعی اینجا همان عمل است؛ منتها عملی که با تحرک و کوشیدن همراه است. درباره نماز جمعه هم فرمود: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ: [۱۰] ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چون برای نماز جمعه ندا در داده شد، به سوی ذکر خدا بشتابید». به سمت نماز جمعه بروید، اما نه رفتن عادی؛ رفتن با سرعت که هر کس شما را دید، بفهمد به سمت مقصدی می‌روید که آن را خیلی دوست می‌دارید و هدف‌گذاری کرده‌اید.

اینجا هم از واژه سعی به جای عمل استفاده شده. اینکه فرمود: «وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ»، یعنی تا به خودت بیایی، این پرده کنار می‌رود و آن‌طرف چیزی که به شما ارائه خواهند کرد، سعی شما است.

بیرون می‌آوریم». عمل شما به گردن شما آویخته است و از شما جدایی‌ناپذیر است. کاری که شما انجام می‌دهید، به هویت شما متصل است و با وجود شما متحد است و از شما جدا نخواهد شد. در قیامت مجموعه آنچه انجام داده‌اید، ثبت و ضبط شده و دقیقاً عینش به شما عرضه خواهد شد. کتاب اعمال انسان با کتابی که ما اینجا می‌شناسیم، فرق می‌کند؛ متنها شباهتی هم دارد. کتاب یعنی چیزی که از آن چیزی جا نمانده؛ حکایت از چیزی است که نوشته و ثبت و حفظ می‌شود. در آیه بعدش فرمود:

«أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا؛ نامه‌ات را بخوان، کافی است که امروز خودت حسابرس خود باشی». امروز برای اینکه بخواهیم به حسابت برسیم، قضاوت خودت کفایت می‌کند. حالا خودت بگو چه کار کنیم با کارهایی که انجام دادی؟

است. تعدادی از آیات مثل این آیه کریمه نیز با «قل» شروع می‌شوند. آیه خیلی صریح می‌گوید: «وَقُلْ أَعْمَلُوا». هر کاری می‌خواهید انجام دهید، ولی بدانید خدای متعال عمل شما را می‌بیند و پیامبر اعظم و ائمه هدی (سلام‌الله‌علیهم‌اجمعین) شاهدان اعمال شما هستند. پس از این زیست موقت بسیار کوتاه، شما را به سوی خدایی برمی‌گردانیم که اینجا با وصف «عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ» معرفی شده است. شما را پیش کسی می‌برند که آشکار و نهان شما را می‌داند و او به شما خبر خواهد داد که چه کرده‌اید.

۷. جدایی‌ناپذیری انسان از اعمالش

اما آیه بعدی: «وَكُلُّ إِنْسَانٍ لِّلزَّمَانِهِ طَائِرَةٌ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا»؛ [۱۲] و کارنامه هر انسانی را به گردن او بسته‌ایم و روز قیامت برای او نامه‌ای که آن را گشاده می‌بیند،

اینکه در کتابی روشن [درج شده] است». در آیه بعد هم می‌فرماید: «أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ؛ آگاه باشید که بر دوستان خدا نه بیمی است و نه آنان اندوهگین می‌شوند».

آیه بسیار عجیبی است. وسط میدان عمل توجه داشته باش که در هر وضعیتی که باشی، از جمله وقتی که قرآن تلاوت می‌کنی - که این اشاره خیلی لطیف است - ما شاهد شما هستیم. ابتدا خطاب به پیامبر بود، ولی در ادامه بسطش می‌دهد و خطاب به جمع می‌شود. از لحظه‌ای که تصمیم به عمل می‌گیرید و تصویر ذهنی آن عمل و تصور و تصدیقش را دارید، بعد عزمش را دارید و در نهایت اقدام می‌کنید، همه را می‌داند. نیت در قلب و ذهن شما شکل می‌گیرد. در تمام این لحظه‌ها، ما با شما و شاهد شما هستیم. ذره‌ای و کمتر از ذره‌ای، نه در زمین و نه در آسمان، گم نمی‌شود. اینها

۸. همه‌ی اعمال در کتاب الهی محفوظ است

آیه دیگر درباره حساسیت و اهمیت و جایگاه عمل، آیه ۶۱ سوره مبارکه یونس (علیه‌السلام) است که پیامبر اعظم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) آن را مکرر می‌خواندند و اشک می‌ریختند. خداوند متعال در این آیه می‌فرماید: «وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ؛ و در هیچ کاری نباشی و از سوی او [=خدا] هیچ [آیه‌ای] از قرآن نخوانی و هیچ کاری نکنی، مگر اینکه ما بر شما گواه باشیم آنگاه که بدان مبادرت می‌ورزید و هم‌وزن ذره‌ای، نه در زمین و نه در آسمان، از پروردگار تو پنهان نیست. و نه کوچک‌تر و نه بزرگ‌تر از آن چیزی نیست، مگر

بخواند - البته نه هر خواندنی، بلکه خواندن باکیفیت - گویا کل قرآن را خوانده است. در روایت زیبایی، پیامبر به حضرت زهرا (سلام الله علیها) سفارش کردند که قبل از خواب سه بار سوره توحید را بخواند. درباره سوره مبارکه زلزال چهار بار آمده که نشان می دهد این سوره خیلی باعظمت است. عربی خدمت پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آمد و به حضرت عرضه داشت که من مشغول چوپانی هستم و سرم شلوغ است. از آنچه خدا به تو آموخته به من بیاموز. حضرت، او را به یکی از یارانش سپرد و او هم سوره مبارکه زلزال را برایش تلاوت کرد. چنان این سوره بر قلب او ظهور کرد و جانش را سرشار کرد که گفت: همین مرا کافی است! وقتی داشت می رفت، حضرت فرمود: او فقیه شد و بازگشت! [۱۳] یعنی همه ی آن چیزی که باید بگیرد، گرفت و رفت. حتی یک سوره هم انسان را فقیه می کند، اگر اجازه

همه در کتاب علم الهی ثبت است و چیزی گم نمی شود. اینها همه در ساختار شخصیت و کتاب وجود شما نوشته و محاسبه می شود. این گنجینه صیانت و حفظ می شود تا پیشگاه پروردگار متعال می رود. چیزی کم و کسر نمی شود. اگر انسان به این آیات ایمان بیاورد، چه حال و وضعی پیدا می کند؟ الحمدلله شما ایمان دارید، خدا تقویت و روزافزونش کند.

۹. حتی یک ذره هم محاسبه می شود

در قرآن آیات فراوانی درباره عمل وجود دارد، ولی سوره مبارکه زلزال خیلی عجیب است. توصیه شده که این سوره را زیاد بخوانید. اگر چهار بار بخوانید، مثل این است که کل قرآن را خوانده اید. اگر انسان سه بار سوره مبارکه توحید را

است که دیگر از آن کمتر در مقیاس‌های عرفی نمی‌توان تصور کرد. در محاسبات عرفی کوچک‌ترین چیزی که چشمتان می‌بیند، غباری است که گاهی در اشعه نور خورشید یا پروژکتور می‌بینید که چیزهای ریزی آن وسط در حرکت هستند. چنانچه به این اندازه کار خوب یا ناپسند داشته باشید، آن را خواهید دید و در محاسبه الهی از بین نخواهد رفت.

هیچ فرصتی را برای عمل از دست ندهید

اولیای خدا تأکید می‌کنند که فرصت زندگی‌تان را برای عمل غنیمت بشمرید. چیزی که ایمان را پرورش می‌دهد و کامل می‌کند، و در وجود شما ریشه‌دار می‌کند، عمل است. در روایت است: «الإيمانُ عملٌ كله؛ [۱۴] ایمان سراسر عمل است». خیال نکنید ایمان و عمل از هم جدا هستند. شما فقط یک فرصت دارید و آن حضورتان در این دنیا است.

دهد که سوره وارد قلبش شود و به عمق جان‌ش بنشیند. اما سوره زلزال: «إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زُلْزَالَهَا وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا بَأْنَ رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ؛ آنگاه که زمین به لرزش [شدید] خود لرزانیده شود، و زمین بارهای سنگین خود را برون افکند، و انسان گوید [زمین] را چه شده است؟ آن روز است که [زمین] خبرهای خود را باز گوید، [همان‌گونه] که پروردگارت بدان وحی کرده است. آن روز مردم [به حال] پراکنده برآیند تا [نتیجه] کارهایشان به آنان نشان داده شود. پس هر که هموزن ذره‌ای نیکی کند، [نتیجه] آن را خواهد دید و هر که هموزن ذره‌ای بدی کند، [نتیجه] آن را خواهد دید». مثقال ذره، کوچک‌ترین واحدی

اجلی دارید ناشناخته که معلوم نیست کی از راه خواهد رسید. امروزه هم کرونا شتاب‌دهنده شده، روزانه صدها نفر می‌میرند و مرگ برای مردم عادی شده است. یکی از امام‌جمعه‌های خیلی خوب ما که اخیراً ایشان را به یکی از شهرهای محروم فرستادیم، خودم هم خیلی پسندیدمش برای امام‌جمعه‌گی، حدود پنج شش ماه مستقر بود تا اینکه مبتلا شد و ریه‌اش درگیر زیاد شد. با آنکه حدود چهل و پنج سال دارد، اما حالش بسیار بد است.

کرونا سطح مرگ‌آگاهی را در جامعه افزایش داد. درست است که منحوس است، ولی هر بلیه‌ای در این عالم در متنش خیراتی هم نهفته است. از جمله توجه به مرگ است که به ما نزدیک است و پیر و جوان نمی‌شناسد. غرض اینکه فرصت مختصری در این دنیا دارید، تا چشمتان را به هم بگذارید، تمام می‌شود.

مواظب فرصت باشید و مبتلای به امل و آرزو نشوید. تمام فرصت‌هایتان را به عمل تبدیل کنید؛ تا می‌توانید کار کنید؛ البته با کیفیت و طبق چیزی که مرضی خدای متعال است، کار کنید. جریان اقدام خودتان را با نقشه رضایت الهی هماهنگ سازید و فرصتی را بدون عمل نگذارید. ما که فرصت‌های زیادی از دستان رفت، شما نگذارید که فرصت از دست‌تان برود.

برخی دائم می‌گویند فردا، حالا آنکه فردا شوخی است و امروز واقعی است. چرا؟ چون هیچ‌کس نمی‌داند فردا زنده است یا نه. انسان باید نقد را بچسبد و از دست ندهد. فردا، نسیه است. اگر درکش کردیم، برایش برنامه‌ریزی می‌کنیم، ولی الآن را باید محکم بچسبیم. کسانی در زندگی‌شان به سعادت رسیدند که الآن را درک و دریافت کردند. کسی که امروز را درک کرد، به سعادت رسید و بیچاره

الْوَرَعَ، إِنَّ لَكُمْ نَهَايَةً فَانْتَهُوا إِلَىٰ نَهَايَتِكُمْ؛ [۱۶] به جد، عمل کنید و حتماً آن را به پایانش رسانید و در آن پایداری کنید، آنگاه سخت شکیبایی ورزید و به راستی پارسا باشید. همانا شما را پایداری است؛ پس، خود را به آن پایان (بهشت) رسانید. این روایت نورانی یادآوری می‌کند کاری را که شروع کردید، به انتها برسانید. البته نیاز به استقامت دارد؛ لذا استقامت بورزید، مقاومت کنید و تحمل داشته باشید. در تمام فرایند عمل، همیشه مراقب خطوط قرمز باشید و به قرق‌های الهی نزدیک نشوید. هرکدام از شما سرانجامی دارد و هدفی را در زندگی خودش دنبال می‌کند، به سمت هدف‌های بزرگی که خدای متعال برای شما می‌پسندد و خودتان هم انتخابش می‌کنید، حرکت کنید. این جمله هم از امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) است که فرمودند: «الْيَوْمَ يَوْمُ الْعَمَلِ وَلَا حِسَابِ

کسانی هستند که به امید فرداها، امروزشان را از دست می‌دهند.

تأکید امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) بر عمل

نمی‌دانیم این نفس تا کی هست. امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمود: «فَاعْمَلُوا وَ أَنْتُمْ فِي نَفْسِ الْبَقَاءِ؛ [۱۵] عمل کنید، اکنون که عمرتان باقی است». تا نفس شما می‌آید، عمل کنید؛ عمل هم با همان معنای بسیار گسترده منظور است. صالحات متنوع پیش‌روی شما است و در هر شرایطی شما می‌توانید عمل کنید. منتها هرچه انسان سرحال‌تر و جوان‌تر باشد، بیشتر و بهتر می‌تواند عبادت کند. تا زمانی که زبان، چشم، دست و پایتان کار می‌کنند، عمل صالح انجام دهید و چیزی از فرصت‌ها را جا نگذارید. در بیان دیگری امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) فرمود: «الْعَمَلُ الْعَمَلُ، ثُمَّ النَّهَايَةُ النَّهَايَةُ، وَ الْاسْتِقَامَةُ الْاسْتِقَامَةُ، ثُمَّ الصَّبْرُ الصَّبْرُ، وَ الْوَرَعَ

می‌شود، یا پاداش اعتباری است یا همان پاداش نیز به عمل انسان برمی‌گردد. خیال نکنید به حساب شما رسیده‌اند؛ نه، فردا وارد جایگاهی خواهید شد که در آنجا فقط حساب است و هیچ خبری از اینکه بخواهید عملی انجام دهید، نیست. کتاب عمل انسان را می‌بندند.

تنها راه درک ولایت ائمه

امام رضا (علیه‌السلام) به نقل از امام باقر (علیه‌السلام) فرموده‌اند: «**لَا يُنَالُ مَا عِنْدَ اللَّهِ إِلَّا بِالْعَمَلِ**؛ [۱۸] آنچه نزد خدا است، جز با عمل به دست نمی‌آید». به صراحت به ما و شما گفته‌اند به پاداش‌هایی که پیش خدای متعال هست و به شما بشارت داده شده، امکان ندارد برسید، مگر با عمل. نص قرآن کریم نیز به ما می‌گوید: «**وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمَلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ**؛ [۱۹] و برای هر یکی از آنچه انجام داده‌اند، مراتبی خواهد بود و

وَ غَدَاً يَوْمُ الْحِسَابِ وَلَا عَمَلٍ؛ [۱۷] امروز، روز عمل کردن است و روز حسابرسی نیست و فردا روز حسابرسی است و روز عمل کردن نیست». از این منظر که نگاه کنید، می‌فهمید که فرصت زندگی در دنیا چقدر قیمتی است. لحظه‌لحظه و آن‌به‌آن و ثانیه‌به‌ثانیه‌اش قیمت دارد و انسان می‌تواند آن را به عمل صالح تبدیل کند.

حضرت سجاد (علیه‌السلام) در صحیفه می‌فرماید شخص نگاه می‌کند، می‌بیند فرشته مرگ روبرویش ایستاده، تیرش را به چله کمانش گذاشته؛ تیری که خطا نمی‌رود. التماس و تمنا هم اثری ندارد. تا انسان به خودش بیاید، آن لحظه که اسمش اجل است، از راه خواهد رسید. کتاب عمل بسته می‌شود و کتاب حساب باز. امروز شما در سرایی هستید که فقط موقوف عمل است و با شما حساب نمی‌کنند. اگر گاهی پاداشی به کسی داده

قواعد عمل پسندیده را از منظر قرآن کریم و کلمات اولیای خدا به شما تقدیم کنیم. آن قواعد هم خیلی مهم و شنیدنی هستند. بعضی هایش را در همین مباحثات گفتیم، منتها آنجا به صورت جمع بندی شده تقدیم خواهیم کرد. خدای متعال را به حق اولیاء و مقربان درگاهش قسم می دهیم توفیق ایمان و عمل صالح را در همه ی عمر به ما کرامت بفرماید. نظام و رهبر و انقلاب اسلامی و ملت ما را در کنف حمایت ولی اش حفظ بفرماید. این ملت را همراه با این رهبر عزیز به عالی ترین آرزوهایشان که ظهور موفور سرور ولی الله الاعظم است، برساند. ویروس منحوس کرونا را از جامعه ارادتمندان امیرالمؤمنین (علیه السلام) و همه ی مردم عالم دور بفرماید. بیماران را شفا کرامت بفرماید. کسانی که به جمع ما حق دارند و دستشان از دارالعمل کوتاه شده

پروردگارت از آنچه می کنند، غافل نیست». بار یافتن به تمام درجاتی که پیش خدای متعال برای انسان مؤمن در نظر گرفته شده، فقط و فقط و فقط با عمل امکان پذیر است. بهره مندی از پذیرایی های ویژه ای که خدای متعال برای مؤمنین در نظر گرفته، فقط با عمل ممکن است.

امام باقر (علیه السلام) در روایت دیگری فرمودند: «وإِنَّ وَلَايَتَنَا لَا تُدْرِكُ إِلَّا بِالْعَمَلِ»؛ [۲۰] بی گمان ولایت ما جز با عمل به دست نمی آید». علم فقط می تواند راه را به ما نشان بدهد. امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) فرمود: «الْعِلْمُ يُرْشِدُكَ؛ علم، راهنمایی ات می کند». علم، شما را هدایت می کند به سمت چیزی که مایه رشد شما است؛ اما چیزی که شما را می رساند، عمل است: «وَالْعَمَلُ يَبْلُغُ بِكَ الْغَايَةَ»؛ [۲۱] و عمل تو را به هدف می رساند». خداوند تبارک و تعالی به ما و شما توفیق بدهد، جلسه بعد

- و به دارالحساب رفته‌اند، مشمول مغفرت و رحمت خود قرار دهد. این سفر را بر ما آسان کند. ارواح مطهر شهدا، امام راحل عظیم‌الشأن، شهدای امروز، یعنی شهید رجایی و شهید باهنر را با سالار شهیدان محشور کند.
- [۱۲] . إسرائ: ۱۳.
- [۱۳] . عبدعلی بن جمعه حویزی، تفسیر نور الثقلین، ج ۵، ص ۶۵۰.
- [۱۴] . کلینی، کافی، ج ۲، ص ۳۵.
- [۱۵] . نهج البلاغه، خطبه ۲۳۷.
- [۱۶] . نهج البلاغه، خطبه ۱۷۶.
- [۱۷] . ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۲، ص ۳۱۸.
- [۱۸] . شیخ طوسی، الأمالی، ص ۳۷۰.
- [۱۹] . أنعام: ۱۳۲.
- [۲۰] . شیخ صدوق، مصادقة الإخوان، ص ۱۳۶.
- [۲۱] . آمدی، غرر الحکم، حدیث ۲۰۶۰.

منابع و مأخذ

- [۱] . نحل: ۹۷.
- [۲] . انبیاء: ۹۴.
- [۳] . نحل: ۹۶.
- [۴] . حج: ۱۱.
- [۵] . نساء: ۱۲۴.
- [۶] . طه: ۱۱۲.
- [۷] . انعام: ۱۶۰.
- [۸] . غافر (مؤمن): ۴۰.
- [۹] . نجم: ۳۹-۴۰.
- [۱۰] . جمعه: ۹.
- [۱۱] . توبه: ۱۰۵.

افق‌ها؛ درنگی بر مسئله‌تعلیم و تربیت

OfoghHa.ir © سامانه پیامکی: ۳۰۰۰۴۸۵۹۵۹

۲ شنبه‌ها

از ساعت ۱۸ الی ۱۹:۳۰
(۶ ماه اول سال)

تهران، خیابان سرچشمه
مجتمع فرهنگی شهدای هفتم تیر